Innføring i sosiologi – mest for sykepleiere

Kari Ingstad
Sosiologi i sykepleie og helsearbeid
 238 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2013. Pris NOK 329
 ISBN 978-82-05-44352-5

Boken gir en innføring i sosiologisk, og i mindre grad sosialantropologisk, perspektiv på helse, sykdom, funksjonshemming og helse-tjenester. Forfatteren er sykepleier med hovedfag i sosiologi og doktorgrad om sykepleieres arbeidsforhold i sykehjem.

Stoffet er inndelt i fire hoveddeler: *Introduksjon, Forskjeller i helse og helsetjenester, Samhandling og Helsearbeid og -systemer*. Hver hoveddel er inndelt i kapitler. Stoffet er oversiktlig ordnet med ulik fargekode i margen for hvert kapittel, og fargene gjenfinnes i innholdsregisteret. Rammetekster med definisjoner, eksempler og diskusjonsspørsmål fungerer bra. Det samme gjelder enkle figurer. Forfatteren fører et klart språk og har stort sett en god pedagogisk fremstilling.

I innledningsdelen er det et lite kapittel om medisinsk sosiologi. Beskrivelsen her legger opp til en motsetning mellom dette faget og tradisjonell medisin. Vi får vite at medisinsk sosiologi oppsto som en reaksjon mot naturvitenskap og skolemedisin, og at faget inndeles i tre hovedtemaer, der det første er en kritisk analyse av forebyggende helsearbeid og helseopplysning. Forfatteren viser i den forbindelse til det ikke ukjente fenomenet at hva som betraktes som sykdom, varierer med tid og sted. Det er ikke forklart hvorfor dette forholdet skulle tilsa en generelt kritisk tilnærming til forebyggende helsetjenester og helseopplysning. Anmelderen, som har en del erfaring med slik virksomhet, har hatt stor nytte av konstruktive sosiologiske – og sosialpsykologiske – aspekter på forebyggende tjenester og helseopplysning.

Ifølge omslaget er målgruppen ikke bare studenter og praktikere i sykepleie, men også utøvere av «andre helsefag». Selv om målgruppen slik defineres som ganske vid, er profilen sterkt vinklet mot sykepleieryrket. Eksempler er tatt derfra, og i forordet defineres målet som å være at leserne kan bruke sosiologisk tilnærming som et av sine verktøy «for å utforme og gi optimal pleie og omsorg».

For en samfunnsmedisiner – som anmelderen – er mye av tematikken kjent fra fagfelt som sosialmedisin, helseadministrasjon, helsetjenesteforskning, helseøkonomi og epidemiologi. For medisinstudenter som ønsker utfyllende lesestoff, vil denne boken på en del felt supplere lærebøkene i sosialmedisin og samfunnsmedisin. Skal jeg anbefale et enkeltkapittel spesielt, vil jeg peke på kapitlet om makt, avmakt og motmakt.

Kristian Hagestad

Fylkeslege, Helse- og omsorgsavdelingen
 Fylkesmannen i Vest-Agder

Prioriteringer i helsevesenet

Region Skånes etiske råd
Prioriteringer i helse- og sjukvården
 96 s, Lund: Lunds universitet, 2013.
 Pris Gratis (nedlastbart)
 ISBN 978-91-7261-260-0

I en tid da de teknologiske mulighetene langt overgår de økonomiske, blir prioriteringer i helsevesenet mer aktuelt enn noensinne. Det merker den enkelte borger i tilbudet av tjenester og oppslag i mediene om virksomme behandlinger som ikke kan tilbys. Det merker klinikerne i krav om begrunnelser, retningslinjer og redusert rom for faglig skjønn. Det merker også beslutningstakerne med økt press og vanskelige valg. Norske myndigheter har derfor igjen nedsatt et utvalg som skal utrede prioriteringer i helsetjenesten.

Av den grunn er den lille boken fra Region Skånes etiske råd kjærkommen. Forfatterne tar opp en rekke grunnleggende utfordringer knyttet til prioriteringer. Göran Hermeren, som var en av arkitektene bak *Vårdens svåra val* (SOU 1995: 5), trekker opp noen perspektivrike linjer fra prioriteringsprinsippene etablert i Sverige i 1990-årene og frem til dagens prosedurale tilnærminger. Han understreker behovet for grensedragninger mellom helsetjenesten og andre velferdstjenester. Det samme gjør Carl Hampus Lyttkens, som påpeker vanskene med å være rasjonell i helseprioriteringer. Han understreker at det ikke er spørsmål om hvorvidt folks inntekter kommer til å spille en rolle for tilgangen til helsetjenester i fremtiden, men om hvilken rolle de skal spille. Vi må finne en fordeling mellom det offentlige og det private som er til å leve med for alle.

Ulrika Winblad viser hvordan borgere og pasienter kan delta i helsevesenets prioriteringer – både på individnivå og på kollektivt nivå. Lars Sandman og Emelie Heintz belyser hvordan krav til kostnadseffektivitet gjør at produktivitetsendringer og økt forbruk av offentlige tjenester gjør seg gjeldende, slik at personers og gruppers fremtidige arbeidsevne og forbruk av helsetjenester påvirker prioriteringene. De analyserer hvordan dette bryter med prioriteringsprinsippene (menneskeverdsprinsippet, behovs- og solidaritetsprinsippet og kostnadseffektivitetsprinsippet), men også hvordan slike aspekter kan trekkes inn i prioriteringsdebatten på en åpen og konstruktiv måte. Dette er særlig relevant og interessant for oss i Norge, hvor produktivitetshensyn har «sneket seg inn» gjennom *Samfunnsøkonomiske analyser i helsesektoren – en veileder*, mot Lønning-utvalgets klare anbefalinger, og uten noen åpen debatt.

Den lille leseverdige boken er blitt til som følge av en konferanse arrangert av Region Skånes etiske råd og egner seg for alle som er opptatt av prioriteringsspørsmål i helsetjenesten.

Bjørn Hofmann

Professor, Høgskolen i Gjøvik